

Maandblad der Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
gevestigd te Amsterdam.

C. Swennen

De eerste waarnemingen van jonge spreeuwen in 1961

Het onderzoek naar de datum van het uitvliegen van jonge spreeuwen is vorig jaar gestart onder auspiciën van de biologische commissie. Door het ringonderzoek was bekend geworden dat de nederlandse spreeuwen regionaal sterke verschillen vertonen wat betreft de keuze van het winterkwartier en de trekwegen. *P e r d e c k* beschreef dit in 1951 in *De Levende Natuur*. Door *K l u y v e r* (1933) was gevonden dat de datum waarop het eerste ei wordt gelegd in sterke mate afhankelijk is van het temperatuursverloop in de voorafgaande periode. Het doel van ons onderzoek is nu om na te gaan of de verschillende populaties alle op hetzelfde temperatuursverloop reageren of dat ook hierin regionale verschillen optreden. Daartoe is het nodig om van veel plaatsen in ons land de legdatum van het eerste ei te weten. Daar het regelmatig controleren van een voldoende aantal nesten een te zware opgave zou zijn, betrof de vraag slechts het opgeven van de datum waarop de eerste jonge spreeuwen buiten het nest werden gezien. Gerekend mag worden op een legselgrootte van 5 eieren. Het broeden begint als het legsel voltallig is en neemt dan 12 dagen in beslag. De jonge vogels verlaten het nest 21 à 22 dagen na het uitkomen. Weten wij dus de uitvliegdatum, dan kunnen wij de datum van het eerste ei ongeveer 38 dagen vroeger stellen.

Hoewel spreeuwen overal in de buurt van menselijke woningen broeden

en de jongen door hun vale kleur en hun luide bedelroep toch zeer opvallend zijn, kwamen er slechts weinig opgaven binnen. Van grote delen van ons land ontbreken alle gegevens.

Toch zijn de ingezonden waarnemingen *) dermate interessant, dat wij meenden u deze gegevens niet te mogen onthouden. Het blijkt wel duidelijk dat er in 1961 een regionale spreiding was in de data van het uitvliegen. Het eerst waren de spreeuwen in Den Haag, die op 4 en 5 mei de nesten begonnen te verlaten. Toen duurde het een week eer de spreeuwen in Dordrecht, Amsterdam, Haarlem, Wageningen en Renkum zo ver waren en daarna ging er nog een week overheen voor die in Hengelo, Doetinchem, de Noord-Veluwe, Hilversum en op Terschelling volgden. Een verklaring voor deze verschillen wordt nog niet gegeven en wij zullen het bij het constateren laten. Hoewel het met zo weinig gegevens moeilijk is de betrouwbaarheid van de opgaven te testen, geloven wij wel dat de meeste data het juiste beeld geven. Waarnemingen van verschillende waarnemers in dezelfde stad (Den Haag en Wageningen) geven een verschil van hoogstens één dag, terwijl waarnemingen van nabij gelegen plaatsen fraai met elkaar in overeenstemming zijn. Opgenomen is steeds de dag waarop de jongen werden waargenomen. De meeste waarnemers tekenden erbij aan, dat zij na één of twee dagen de vogels overal zagen. Het duurde dan nog wel bijna een week eer de meeste jongen in de omgeving waren uitgevlogen. Daarna zijn er altijd nog wel wat nakomende nesten, maar deze vallen minder op. Om velerlei redenen bepalen wij ons liever tot de eerst uitvliegende jongen van een bepaald gebied, mits deze niet een uitzonderingspositie innemen ten opzichte van de massa.

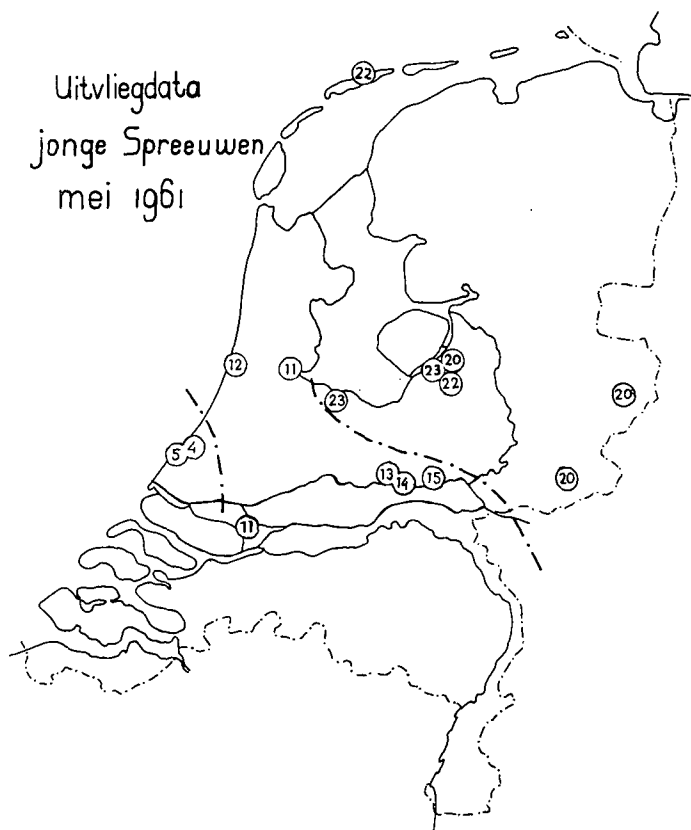
In 1961 vlogen de jongen in het hele land in de maand mei uit, dat is vroeg. In het een eeuw geleden (1861) verschenen boek van Prof. H. Schlegel „De dieren van Nederland, Vogels” staat achter de spreekw.: „De jongen vliegen in Juni uit”. Voor zover wij weten valt dit gebeuren in het westen van ons land wel altijd in mei. Met spanning kijken wij uit naar de gegevens van 1962. Wij wilden het onderzoek dan ook nog voortzetten.

Enkele waarnemers melden allerlei bijzonderheden, waarnaar wel niet was gevraagd, maar die toch te interessant zijn om zo maar in de map te blijven liggen. Het uitvliegen blijkt op alle uren van de dag plaats te vinden. Er zijn tenminste opgaven van 8 uur in de ochtend, van „tussen de middag” en ook van 7 uur in de avond. Van twee broedsels werd opgegeven, dat de jongen in twee partijen op opeenvolgende dagen het nest verlieten.

In sommige plaatsen gaan de jongen met de ouden naar de gazons van parken en plantsoenen en worden daar gevoed met wormen. Zowel van Bentveld bij Haarlem als van Nunspeet op de Veluwe wordt opgegeven, dat de jongen naar de kruinen van de eiken gaan en zich daar voeden met rupsen van de eikebladroller. Bij Nunspeet is dit blijkbaar zo opvallend, dat er gesproken werd van een jaarlijkse „doortrek” van jonge spreeuwen, die zich tegoed komen doen in de eiken.

Enkele waarnemers gaven ook bijzonderheden over het tweede broedsel, dat ruim een maand na het eerste komt. Mevrouw Bloem had vijf nesten bij haar huis en observeerde de vogels heel nauwkeurig. Een paar aardige waarnemingen nemen wij letterlijk over uit haar brief: „Voor het tweede

broedsel vormen zich nieuwe paren. Ik had n.l. geringde spreeuwen, waarvan één exemplaar ook nog met een rode ring. Deze vormden bij het eerste broedsel een paar, maar bij het tweede broedsel niet meer, toen had elk een andere partner". Na het uitvliegen van het tweede broedsel verdwenen de vogels bij het huis, maar „De oude spreeuwen kwamen in de laatste week van augustus weer terug en zingen bij de kastjes. Ook die met de rode ring is weer present". Vermeld werd verder dat die met de rode ring een wijfje is.

Oproep

Evenals vorig jaar vragen wij u om op te letten wanneer de eerste jonge spreeuwen verschijnen en wanneer u er veel ziet. Vaak zal dat weinig of geen verschil maken. Deze gegevens zendt u aan Ir. W. F. van Vliet, Diedenweg 119, te Wageningen. Vergeet niet tevens te vermelden in welke plaats u de waarneming deed. Wij hopen op veel gegevens uit alle delen van het land. De resultaten worden t.z.t. weer in Natura bekend gemaakt.

*) Waarnemingen werden ingezonden door: W. de Boer, Mevr. T. Bloem-Margadant, Mevr. M. Coomans de Ruiter van Houten, J. B. M. Frencken, F. A. J. Hagreis, A. Smit, A. L. Spaans, J. Steenman, C. Swennen, J. J. C. Tanis, Prof. Dr. D. M. de Vries, P. W. Warnders en W. P. Witman.